

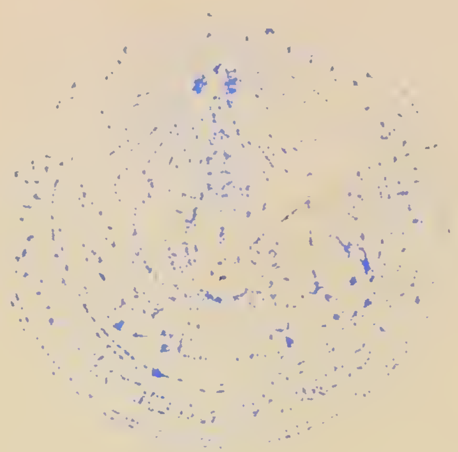
อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

จมื่นทิพย์รักษา (เลี่ยม มัณฑนะศิริ)

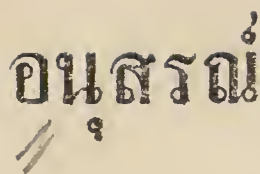
ณ ฌาปนสถานวัดโสมนัสวิหาร

วันเสาร์ที่ 27 ธันวาคม 2512

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

จมื่นทิพย์รักษา (เลี่ยม มัณฑนะศิริ)

ณ ฌาปนสถานวัดโสมนัสวิหาร

วันเสาร์ที่ 27 ธันวาคม 2512

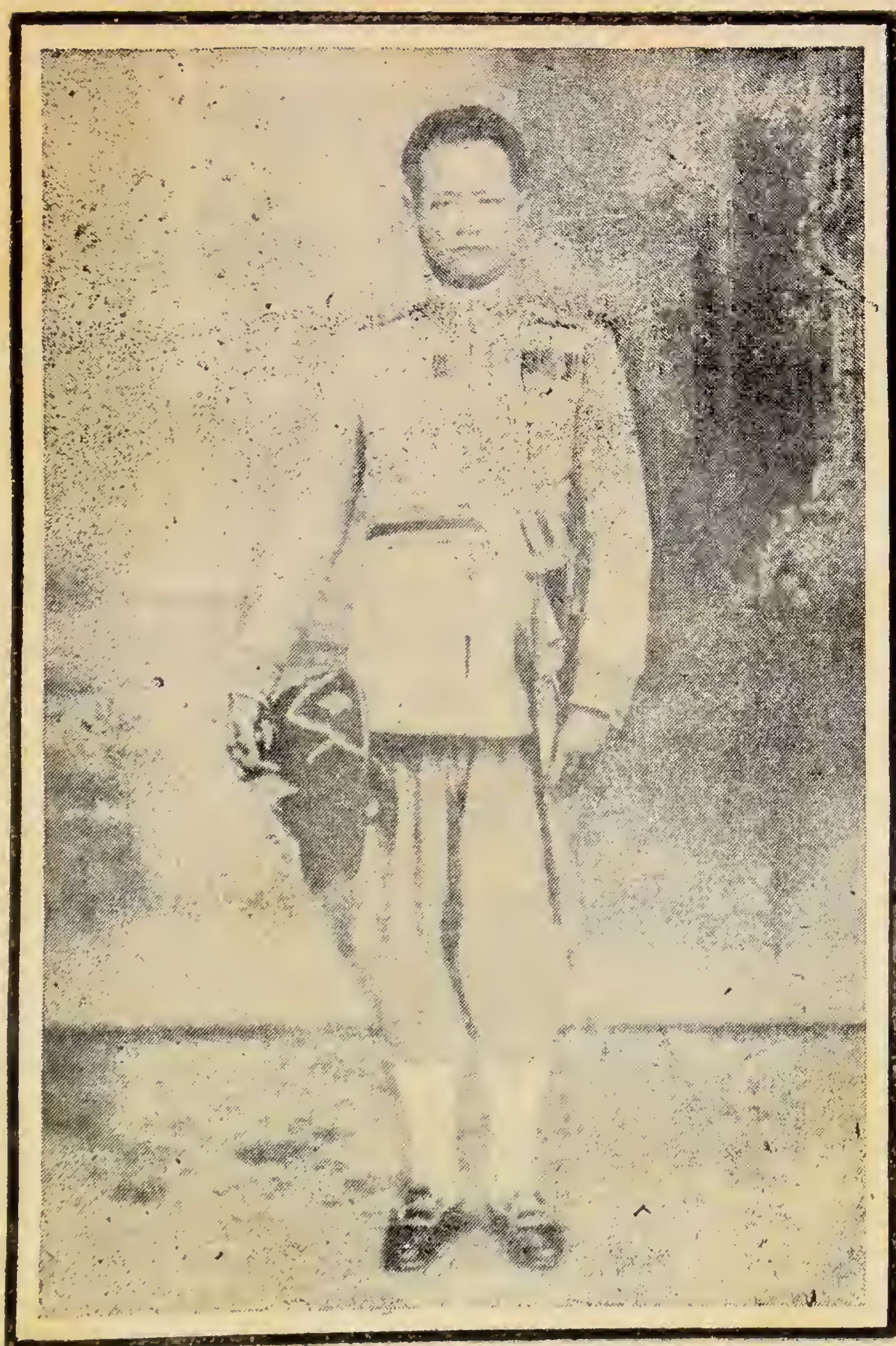

จมื่นทิพย์รักษา

(เลี่ยม มัณฑนะศิริ)

ชาตะ 23 ตุลาคม 2422

มรณะ 21 กันยายน 2512

ชาตะ 23 ตุลาคม 2422

มรณะ 21 กันยายน 2512

แด่คุณพ่อ .....

ที่เคารพอย่างสูง

วันอาทิตย์ที่ 21 กันยายน 2512 เวลา 17.30 น. เป็นวันที่ลูกหลานทุกคน ต้องเศร้าโศกเสียใจอย่างสุดประมาณ เนื่องจากคุณพ่ออันเป็นร่มโพธิร่มไทรที่เคยให้ความอบอุ่นความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อทุกคนได้จากไปด้วยความสงบ ท่ามกลางบุตรหลาน ถึงแม้จะทราบดีว่าความตายนั้นหลีกเลี่ยงไม่พ้นก็ตามแต่ลูก ๆ หลาน ๆ ก็อดจะเศร้าสลดเสียมิได้ ในขณะที่คุณพ่อท่านมีชีวิตอยู่ท่านเป็นพุทธมามกะ ที่ยึดมั่นในพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ โดยเคร่งครัดอยู่เสมอตลอดมา ด้วยผลบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ของท่านนี้ พระคุณเจ้าท่าน พระธรรมดิลก เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาศจึงได้ประทานพระธรรมเทศนา ซึ่งเรียบเรียงเป็นร้อยแก้วของ พระคุณเจ้าท่าน พระอุบาลีคุณูปมาจารย์และพระคุณเจ้าท่าน ๆ ยังได้กรุณาเรียบเรียงเพิ่มเติม เพื่อให้เป็นธรรมทานบรรณาการแก่ผู้สนใจ จะได้พึงนำไปปฏิบัติตามเพื่อจรรโลง พระบวรพุทธศาสนาให้เจริญยั่งยืนสืบไปตลอดกาล

ลูก หลานขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงในความกรุณาของพระคุณเจ้าท่าน ฯ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขออานิสงฆ์แห่งธรรมทานนี้ ทั้งคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบรรดาลให้วิญญาณของท่านจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพตลอดไป.

จากดวงใจของลูก

ร.ต.ท. ผาด มัณหนะศิริ

แด่... คุณลุงผู้จากไป

คุณลุงจมื่นเป็นพี่ชายแท้ ๆ ของแม่ เมื่อพวกเราหลาน ๆ ยังเล็ก ๆ อยู่นั้น เราเคยได้อยู่บ้านเดียวกับคุณตา คุณลุง คุณป้า ซึ่งเป็นญาติข้างแม่ของพวกเรามาหลายปีทีเดียว ตลอดเวลาเหล่านั้นพวกเราไม่เคยลืมความกรุณาปรานี ความเอ็นดูรักใคร่ ซึ่งพวกเราได้รับจากญาติผู้ใหญ่เหล่านี้อย่างมากมาย นับว่าเป็นช่วงเวลาของความสุขในสมัยเด็ก ที่เราอยู่ในความทรงจำของพวกเราตลอดไป

ในวัยเด็ก พวกเราก็คงจะเหมือนเด็กอื่น ๆ ทั้งหลายที่มีเวลาซน ดื้อและแผลงฤทธิ์ต่าง ๆ กับผู้ใหญ่ในขณะที่เกิดไม่พอใจขึ้นมาตามประสาเด็ก. ผลที่ได้รับอย่างไม่มีปัญหาก็คือการถูกลงโทษเฆี่ยนตีจากพ่อแม่บ้าง คุณตาหรือคุณป้าบ้าง แต่เท่าที่จำได้มาจนทุกวันนี้ พวกเราไม่เคยถูกคุณลุงจมื่นลงไม้ลงมือ เอาแต่อย่างใดอย่างหนึ่งเลย นี่ก็เป็นเพราะคุณลุงจมื่นท่านเป็นผู้มีเมตตาอย่างสูง ไม่อาจจะทำให้พวกเราเจ็บตัวได้จริง ๆ ที่พวกเราก็มีความผิดพอสมควรที่จะถูกลงโทษเช่นนั้น

คุณลุงจมื่นเป็นผู้ใหญ่ที่รักเด็ก และชอบเล่นกับเด็กกับพวกเรา คุณลุงจมื่นยอมให้เด็กเล่นหัวกับท่านได้เต็มที่ถึงขนาดขึ้นขี่หลังขี่คอ ทำประหนึ่งเป็นช้างเป็นม้ากันทั้งๆ ที่ตอนนั้นพวกเราก็โตๆกันหลายๆขวบแล้ว คุณลุงจมื่น เป็นผู้ที่มีอารมณ์ดียิ่ง ไม่เคยแสดงความโกรธขึ้งใครให้พวกเราเห็น แม้ในสมัยเมื่อพวกเราเติบโตเป็นหนุ่ม จนจะล่วงเข้าวัยชรากันอยู่แล้วนี้ ก็ไม่เคยเห็นท่านโกรธ หรือโมโหใคร มีแต่คอยพูดจาปลอบโยนไกล่เกลี่ยให้ผู้อื่นหันเข้าหากันอยู่ตลอดมา อย่างมากถ้าท่านไม่พอใจใคร ท่านก็นิ่งเฉยเสียไม่แสดงกิริยาวาจาแต่อย่างใดทั้งสิ้น

พวกเราทุกคนรักใคร่นับถือ คุณลุงจมื่นอย่างสนิทสนมจากใจจริง เนื่องด้วยรำลึก ถึงความเมตตารักใคร่เอ็นดูที่ได้รับจากท่านมาแต่สมัยเด็ก เมื่อพวกเราเติบโตขึ้นมา ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง คุณลุงจมื่นต้องจากพวกเรา ตามเสด็จเจ้านายไปอยู่ที่ปีนังพร้อมกับคุณป้าเจิมคู่ชีวิตของท่าน เป็นเวลานานพอดูทำให้พวกเราขาดการติดต่อกับท่านไปชั่วระยะหนึ่ง แต่

ต่อมาแม้ท่านจะมาอยู่ในกรุงเทพฯ แล้ว ความจำเป็นในการประกอบอาชีพแต่ละคน ทำให้พวกเราต้องห่างเหินจากคุณลุงจมื่นไปบ้างแต่ถึงกระนั้น ทุกครั้งที่ได้พบกับท่าน ท่านก็ยังคงพูด ล่นเจรจากับพวกเราอย่างสนุกสนานเหมือนเมื่อเรายังเด็กอยู่เสมอ

คุณลุงจมื่นเป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในธรรมะ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ท่านสวดมนต์ ไหว้พระ และตักบาตร อยู่เป็นประจำ ชีวิตของท่านเป็นไปเรียบ ไม่โลดโผน แต่ก็เดินไปด้วยความสงบสุข ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้ใด บัดนี้ท่านได้จากพวกเราไปแล้วตามอายุขัยของท่าน ซึ่งก็จัดว่าท่านเป็นผู้มีอายุยืนยาวผู้หนึ่ง พวกเราหลายๆ คนก็ได้แต่อาลัยรักท่าน และระลึกถึงคุณงามความดีของท่านที่เคยมีแก่พวกเรา เรารู้ดีเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของหลีกเลี่ยงมิได้ แต่เราก็อดคิดอยากที่จะให้ท่านมีชีวิตยืนยาวไปกว่านี้ อีกสักพักหนึ่งไม่ได้เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม หากชาติหน้ามีจริง พวกเราก็เชื่อแน่อย่างที่สุดว่า คุณลุงจมื่นจะต้องประสพชีวิตใหม่ที่สุขสมบูรณ์รุ่งโรจน์กว่าเก่า โดยอาศัยแรงส่งจากกรรมดีที่คุณลุง

จึงมั่นได้ประกอบไว้ ในชาตินี้แล้วโดยสม่ำเสมออย่างดียิ่งตลอดมา สุดท้ายนี้พวกเราก็ได้แต่น้อมคารวะแด่ดวงวิญญาณของคุณลุง หากสิงสถิตย์อยู่ ณ ที่ใดก็โปรดรับทราบในความรัก ความอาลัย ระลึกถึงอย่างสุดซึ้งจากพวกเราทุกคนด้วย

จากหลาน ๆ

สกุล "ราชภัณฑารักษ์"

ประวัติ

นายตำรวจเอก จมื่นทิพย์รักษา ได้รับพระราชทานนามสกุล "มัณฑนะศิริ" จากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงได้ใช้นามสกุลนี้สืบมา นามเดิม "เลี่ยม" เกิดเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2422 ตรงกับวันพฤหัสบดี ขึ้น 9 ค่ำ เดือน 12 ปีเถาะ เป็นบุตร นายพุ่ม–นางจัน

ในปี พ.ศ. 2465 ได้ทำการสมรสกับ ม.ล. เจิม วัชรินทร์ บุตร ม.ร.ว. หนู วัชรินทร์ นางแดง หนุนภักดี

ได้เข้ารับราชการขั้นแรกในกรมตำรวจวัง เมื่อ พ.ศ. 2439 มีตำแหน่งหน้าที่เป็นตำรวจวัง ได้รับพระราชทานเงินเดือน ๆ ละ 4 บาท

15 ธ.ค. 2444 ได้รับพระราชทานเป็นนายทิบูลย์บริบาล นายเวรชาววัง พระราชทานเงินเดือนๆละ 20 บาท

2 มี.ค. 2454 ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็นขุนบริรักษ์นิเวศน์ พระราชทานให้มียศชั้น รองเสวกตรี

1 เม.ย. 2458 ได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็นรองเสวกโท เงินเดือน ๆ ละ 80 บาท

30 ธ.ค. 2464 ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็นหลวงบริรักษ์นิเวศน์

1 เม.ย. 2467 ได้รับพระราชทานยศเป็นรองเสวกเอก ชั้น 3 เงินเดือน ๆ ละ 1 0 บาท และได้รับพระราชทานยศ รองเสวกเอกใน พ.ศ. เดียวกัน

1 ม.ค. 2469 ปลัดกรมนอก ขวา กรมพระตำรวจหลวง

11 ก.พ. 2469 เป็นนายตำรวจ เอก จมื่นทิพย์รักษา

1 เม.ย. 2471 ได้รับพระราชทานเงินเดือน ๆ ละ 120 บาท

1 ต.ค. 2475 ปลดออกจากหน้าที่ราชการ ฐานรับราชการนาน รับพระราชทานบำนาญ เดือนละ 70 บาท และรับพระราชทาน.งินจ้างในงบพระมหากรุณาเดือนละ 50 บาท

1 มี.ค. 2476 เข้าประจำการตำแหน่งนายเวร เวรที่ 1 กองตำรวจวัง กรมวัง

1 ส.ค. 2478 ปลดออกจากราชการ เนื่องในการปรับปรุงกระทรวงวังเป็นสำนักพระราชวัง

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับ

พ.ศ. 2446 เหรียญทวีธาภิเศก

พ.ศ. 2450 เหรียญรัชมงคล

พ.ศ. 2451 เหรียญรัชมังคลา

พ.ศ. 2454 เหรียญบรมราชาภิเศกรัชกาลที่ 6

พ.ศ. 2457 เหรียญราชรุจิ

พ.ศ. 2468 เหรียญบรมราชาภิเศก(รัชกาลที่ 7)

พ.ศ. 2470 เหรียญจักรพรรดิ์มาลา

พ.ศ. 2471 เบญจมาภรณ์มงกุฎสยาม

พ.ศ. 2475 เหรียญเฉลิมพระนคร 150 ปี

ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันอาทิตย์ที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2512 เวลา 17.30 น. ณ โรงพยาบาลมิชชั่น ศิริราม อายุได้ 90 ปี.

จักรแก้ว วิชาน่ารู้

บัดนี้ จักพรรณนารัตนะของพระเจ้าจักรพรรดิให้เข้าใจ เพราะพระเจ้าแผ่นดิน ถ้ามีรัตนะครบทั้ง ๘ ประการนี้ นิยมว่าเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นเจ้าโลก ไม่มีกษัตริย์พระองค์ใดในโลกจะต้านทานกำลังได้ จึงเป็นใหญ่ในโลก เป็นเจ้าโลก ท่านแสดงไว้ว่ามีขึ้นเป็นครั้งเป็นคราว นาน ๆ จึงมีขึ้นคราวหนึ่ง รัตนะนั้นแปลว่า ของวิเศษ ทำความปรารถนาให้สำเร็จได้ แปลอย่างย่อว่าแก้ว ๆ นี้เป็นชื่อแห่งของวิเศษ ถ้าของสิ่งใดเป็นของดีโลกสมมติให้ชื่อว่าแก้วเหมือนอย่างพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็สมมติชื่อว่าพระรัตนตรัย ผู้ชายดีก็ว่าขุนแก้ว ผู้หญิงดีก็ว่านางแก้วช้างดีม้าดีก็ว่าช้างแก้วม้าแก้ว คำว่าแก้วเป็นเครื่องหมายแห่งของดี

ทีนี้ จักบรรยายแก้วซึ่งเป็นของวิเศษสำหรับพระเจ้าจักรพรรดิคือนางแก้ว ๑ จักรแก้ว ๑ ขุนคลังแก้ว ๑ ช้างแก้วม้าแก้ว ๑ ปริณายกแก้ว ๑ นายพระทวารแก้ว๑ ขุนพลแก้ว ๑ แก้วมณีโชติ ๑ เป็นจักรรัตนะ ๘ สิ่ง ของเหล่านี้พวกเราจะไม่ได้เห็น เพราะมีขึ้นเป็นครั้งเป็น

คราว ชีวิตของเราจะตายเสียเปล่า จักไม่ได้เห็น จักแสดงให้เห็นของที่มีอยู่แล้วไม่ต่างอะไรกันกับ จักรรัตนะเหล่านั้น คือสมบัติซึ่งมีอยู่ในตัวของเรา เมื่อเทียบกันดูก็จักให้เห็นจักรรัตนะไม่ต้องคอยดูให้เสียเวลา พึงเห็นเนื้อความดังนี้ ฯ

ที่ ๑ นางแก้ว หมายความว่า นางงามพร้อมด้วยอิตถีลักษณะฉลาดในกิจวัตต์ บำเรอพระเจ้าจักรพรรดิให้เบิกบานสำราญพระราชหฤทัย ท่านพรรณาคุณไว้ถึงว่าพระเจ้าจักรพรรดิร้อน เนื้อนางแก้วเย็น พระเจ้าจักรพรรดิหนาว เนื้อนางแก้วนั้นอุ่นบำเรอให้พระเจ้าจักรพรรดิสำราญพระราชหฤทัยอยู่ทุกเมื่อ ดังนี้ จึงได้ชื่อว่านางแก้ว ฯ

ที่ ๒ จักรแก้วนั้น เป็นจักรอย่างวิเศษ อาจนำพระเจ้าจักรพรรดิเสด็จไปสู่ทิศานุทิศได้รอบโลก จึงได้ชื่อว่าจักรแก้ว ฯ

ที่ ๓ ขุนคลังแก้วนั้น เป็นคนฉลาดในการประมูลพระราชทรัพย์ มาบรรจุท้องพระคลังหลวงให้ล้นเหลืออยู่เสมอ จึงได้ชื่อว่าขุนคลังแก้ว ฯ

ที่ ๔ ช้างแก้วม้าแก้วนั้น เป็นราชพาหนะอันวิเศษ

อาจนำพระเจ้าจักรพรรดิ์ เสด็จไปสู่ประเทศที่ต้องพระราชประสงค์สำเร็จดังใจนึกใจหมาย จึงเรียกว่าช้างแก้ว ม้าแก้ว ฯ

ที่ ๕ ปรินายกแก้วนั้น ได้แก่อัครมหาบดีมีปรีชาสามารถอาจสำเร็จราชการแผ่นดิน แทนพระเจ้าจักรพรรดิ์ได้ จึงชื่อว่าปรินายกแก้ว ฯ

ที่ ๖ นายพระทวารแก้วนั้น ได้แก่นายรักษาประตูเป็นคนฉลาดเลือกบุคคลที่จักเข้าเฝ้าพระเจ้าจักรพรรรดิ์ ถ้าเห็นว่าไม่มีคุณประโยชน์ จะไปรบกวนให้ขุ่นเคืองพระราชหฤทัยก็ห้ามเสีย ปล่อยให้เข้าเฝ้าได้แต่บุคคลที่นำประโยชน์และความสุขเข้าไป จึงได้ชื่อว่านายพระทวารแก้ว

ที่ ๗ ขุนพลแก้วนั้น ได้แก่แม่ทัพผู้ฉลาดในเชิงรบรู้กำลังของข้าศึก ทั้งกล้าหาญอาจเอาชัยชะนะแก่ข้าศึกได้เสมอ จึงชื่อว่าขุนพลแก้ว ฯ

ที่ ๘ แก้วมณีโชตินั้น เป็นแก้ววิเศษ อาจส่องในที่มืดให้สว่างได้ จึงชื่อว่าแก้วมณีโชติ ฯ

แก้วทั้ง ๘ ประการนี้ เป็นแก้ววิเศษต่าง ๆ กันล้วนแต่เป็นสมบัติมีค่าอันจะประมาณมิได้ จึงได้ชื่อ

ว่า "อนคฆา" มีค่าสูงพ้นวิสัยที่จะประมาณว่าเท่าไร ได้ พึงเข้าใจจักรรัตนะมีคุณวิเศษไว้ดังนี้ฯ

บัดนี้ จักอธิบายวิธีน้อมเอาจักรรัตนะทั้ง ๘ นั้นเข้ามาสู่ตัวของเราให้ตรงกับพระธรรมคุณ บทว่า โอปนยิโก ซึ่ แปลว่า พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้วนั้นอาจที่จักน้อมเข้ามาสู่ตัวได้ดังนี้ฯ คำที่ว่าพระเจ้าจักรพรรดินั้น หมายความว่าจ้าวโลก ถ้าน้อมเข้ามาสู่ตัวของเรา ได้แก่ใจของเรานี้เอง เพราะใจเป็นเจ้าเป็นใหญ่แก่เครื่องจักรเครื่องยนต์คือร่างกายอันนี้ ร่างกายอันนี้ก็ชื่อว่าสัตวโลก จึงสมมติใจชื่อว่าพระเจ้าจักรพรรดิ์ แปลว่า ผู้ยังจักรรัตนะให้เป็นไปในอำนาจฯ

๑. นางแก้วนั้น ได้แก่ร่างกายของเรานี้เอง เพราะว่า อะไรจะเป็นของยอดรักยิ่งกว่าร่างกายนี้ไม่มี ร่างกายเป็นผู้บำรุงให้ใจได้รับความสุขไม่มีสิ้นสุด ที่ว่าพระเจ้าจักรพรรดิร้อน เนื้อนางแก้วเย็น หมายความว่าเป็นธรรมดา ถ้าเวลาร้อนจัดอย่างเต็มที่ เหงื่อชุ่มทำให้ร่างกายเย็น ถ้าเวลาหนาวจัดร่างกายอุ่น ร่างกายเป็นของรักแก่ใจ เป็นอย่างเหลือที่จักพรรณนา จึงเปรียบด้วยนางแก้วของพระเจ้าจักรพรรดิ์ ฯ

๒. จักรแก้วนั้น ได้แก่อิริยาบททั้ง ๔ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ถ้าจักรยังมีกำลังหมุนเวียนไปได้ อยู่เพียงใด กิจการงานทั้งสิ้นอาจสำเร็จได้เพียงนั้น แม้ปรารถนาจะเดินไปให้รอบโลก ก็อาจสำเร็จได้ ถ้าจักรอันใดอันหนึ่งหมุนไม่ได้แล้ว กิจการงานที่ปรารถนาจักรไม่สำเร็จเลย เพราะเหตุนั้น อิริยาบถทั้ง ๔ จึงเปรียบด้วยจักรรัตนะของพระเจ้าจักรพรรดิ ฯ

๓. ขุนคลังแก้วนั้น ได้แก่มือทั้ง ๒ เพราะมือทั้ง ๒ นี้ถ้าไม่วิการ อาจทำกิจทั้งปวงให้สำเร็จได้ จะทำนาทำสวนหรือทำการค้าขาย แสวงหาโภคทรัพย์หรือจะทำการรับจ้าง ตลอดถึงราชการ หาลาภ หาย ก็สำเร็จทั้งสิ้น เพราะเหตุนั้น มือทั้ง ๒ จึงเปรียบด้วยจักรรัตนะของพระเจ้าจักรพรรดิ ฯ

๔. ช้างแก้วม้าแก้วได้แก่เท้าทั้ง๒ ถ้าไม่วิการ อาจจักนำร่างกายอันนี้ ให้เดินไปได้ในทิศานุทิศ สำเร็จได้ตามความประสงค์ ถ้าจะเทียบกับช้างจริง ม้าจริง เท้าทั้ง ๒ จะ ดีกว่าเสียอีก เพราะว่าช้างจริง ม้าจริงนั้น คงจะพาเดินไปได้แต่ตามทาง หรือแม่ จินราบ ๆ เท่านั้น ส่วนเท้าทั้ง ๒ นี้ อาจสามารถจะพาน้ำเอาร่างกาย อัน

นี้เดินไปในที่รก ๆ หรือพาขึ้นต้นไม้ ภูเขา ลงห้วย ลงเหวก็สำเร็จได้ที่ เพราะเหตุนั้น จึงเปรียบด้วยช้างแก้ว ม้าแก้วของพระเจ้าจักรพรรดิ ๆ

๕. ปรินายกแก้ว ได้แก่ปากและลิ้นเรานี้เอง ถ้าไม่วิการ จะพูดจะสั่งกิจการงานอะไรก็สำเร็จได้ตามใจประสงค์ จะบริโภครสเปรี้ยวหวานอะไรก็สำเร็จ ปากและลิ้นนี้นับว่าเป็นผู้สำเร็จในการงาน สำหรับบำรุงร่างกายให้เป็นอยู่ได้ เพราะเหตุนั้น จึงเปรียบด้วยปรินายก คืออัครมหาเสนาบดี ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินของพระเจ้าจักรพรรดิ ๆ

๖. นายพระทวารแก้วนั้นได้แก่จมูก เพราะจมูกเป็นที่ระบายลม บรรดาสัตว์ทั่วโลกมีลมเป็นอาหารสำคัญ จมูกคอยระบายลมที่ดีเข้าไปเลี้ยงร่างกาย ระบายลมที่เสียออกจากร่างกายอยู่เป็นนิตย์ เปรียบเหมือนนายพระทวารเจ้าจักรพรรดิ คอยเลือกผู้จะเข้าเฝ้าพระเจ้าจักรพรรดิ ถ้าเห็นว่าท่านผู้ใดไม่มีประโยชน์นำแต่ความรำคาญเข้าไปสู่พระเจ้าจักรพรรดิก็ห้ามเสีย ปล่อยแต่ผู้นำประโยชน์ และความสุขเข้าไปสู่พระเจ้าจักรพรรดิ จมูกก็กันลมที่เสียออกไป ปล่อยแต่ลมที่บริสุทธิ์เข้าไป

บำรุงร่างกายเท่านั้น จึงเปรียบด้วยนายพระทวารแก้วของพระเจ้าจักรพรรดิ ฯ

๗. ขุนพลแก้ว คือแม่ทัพนั้น ได้แก่หูทั้ง ๒ นี้เอง เพราะหูเป็นหน้าที่รู้ข่าวใกล้ไกลได้ทุกประการธรรมดาผู้เป็นแม่ทัพ ย่อมฉลาดในวิธีสอดส่องสืบสวนรู้กำลังของข้าศึก รู้การใกล้การไกล อาจจะเอาชัยชนะได้ หูทั้ง ๒ นี้ ก็เป็นผู้รู้ข่าวร้ายและดี ทั้งทางใกล้และทางไกล นับว่าเป็นผู้ป้องกันร่างกายให้พ้นภยันตรายได้ทุกหน้าที่ จึงเปรียบด้วยขุนพลแก้วของพระเจ้าจักรพรรดิ ฯ

๘. แก้วมณีโชตินั้น ได้แก่ตาทั้ง ๒ ของเรานี้เอง เพราะตาเป็นของสำคัญมาก ถ้าไม่วิการ อาจสำเร็จในการดูแลได้ทุกหน้าที่ จะดูของดีของงามหรือของชั่วเลวทราม จะดูสิ่งที่มีโทษหรือมีคุณ ย่อมสำเร็จด้วยตาโดยมาก ถึงจะเรียนวิชาการทั้งปวง ตลอดถึงหาทรัพย์บนดินสินในน้ำ ต้องสำเร็จด้วยตาทั้งสิ้นเพราะเหตุนั้น ตาจึงเปรียบด้วยแก้วมณีโชติของพระเจ้าจักรพรรดิ ฯ

จักอธิบายอีกชั้นหนึ่ง ด้วยเห็นความถ้ารู้จักสกลกาย ก็จักทำประโยชน์อะไรไม่สำเร็จสมบูรณ์ ด้วยจักรรัตนะเพียงเท่านั้นได้ ให้เห็นสกลกายนี้เป็นของวิเศษยิ่ง

กว่าจักรรัตนะเสียอีก คือให้เห็นว่าเร มีแก้วสารพัตรนึก อยู่ในตัวถึง ๘ ประการ เราไม่ต้องกลัวความยากความจนเราสามารถที่จักใช้..ก้ววิเศษข างเราให้สำ ร็จกิ ทำมาหาเลี้ยงชีพโดยชอบธรรมได้ ร่างกายนี้เป็นแก้วส รพัตรนึกวิเศษดวงหนึ่ง ถ้าร่ งกายไม่วิการคือไม่เจ็บไม่ไข้ไม่เกิดฝีเกิดตุ่ม เราสามารถใช้ให้ประกอบกิจการงานให้สำเร็จได้ทุกหน้าที่ การใช้ก็ไม่ต้องบังคับบั ชาด้วยวิธีอื่น เพียงแต่นึกว่าเราจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ก็สำเร็จได้ ร่างกายจึงได้ชื่อว่า แก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ฯ อิริยาบถทั้ ๔ ก็จัดเป็นแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่งเพราะการยืน เดิน นั่ง นอน เป็นจักรเป็นล้อสำหรับนำร่างกายให้หมุนอยู่เสมอ คือ ยืนแล้ว เดินแล้ว นั่งแล้วนอนแล้ว ยืน เดิน นั่ง นอน ต่อไปหมุ เวียน ยู่อย่างนี้เสมอ ถ้ ขัดล้อใดล้อหนึ่ง ร่างกายนี้ก็จะหมุนเวียนไปไม่ได้ ถ้าหมุนเวียนไปไม่ได้ ก็ทำกิจการงานอะไรไม่ได้เหมือนรถ ๔ ล้อ ถ้าขัดข้องเสียล้อใดล้อหนึ่ง รถก็หมดอำนาจ จะใช้ขับขี่บรรทุกลากขนอะไรไม่ได้เหมือนกันเพราะว่าอิริยาบถทั้ง ๔ เป็นเครื่องนำร่างกายให้หมุนเวียนทำประโยชน์ให้สำเร็จอย่างนี้จึงควรนับว่าเป็นจักร

แก้วสารพัตรนึกซึ่งมีอยู่ในตัวของเรา เมื่อรู้ว่าจักรของเรายังดีอยู่ กิจที่เราควรทำรีบทำเสีย จะเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพ หรือจะเรียนศิลปวิทยาทั้งปวงก็รีบเรียนให้รู้เสีย หรือบำเพ็ญบุญกุศลสิ่งใดก็รีบทำเสีย อย่ามีความประมาท ให้เหมือนอย่างเจ้าของรถ ถ้ารู้ว่าล้อรถของตัวยังดี ก็รีบบรรทุกลาภาขนให้สำเร็จประโยชน์เสีย เช่นนั้น การใช้อิริยาบถทั้ง ๔ ก็ไม่ต้องลำบาก นึกจะยืนก็ยืน, นึกจะเดินก็เดิน, นึกจะนั่งก็นั่ง, นึกจะนอนก็นอน เพียงแต่นึกก็สำเร็จ อิริยาบถจึงชื่อว่าแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ๆ มือทั้ง ๒ นั้นจัดเป็นแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ถ้ามือไม่วิการเจ็บป่วย อาจจะใช้ให้กระทำการงานสำเร็จได้ เราใช้คนอื่นจักให้สดวกเหมือนมือของเราเองเป็นอันไม่ได้ มือนเราอาจใช้ได้ทุกเวลา ไม่เลือกว่ากลางวันกลางคืน สุดแต่เราจะใช้ ไม่แสดงการเกียจคร้านเหน็ดเหนื่อยเลย และใช้ได้ดังใจนึกใจหมายด้วย การใช้มือนั้นเล่า ก็ไม่ต้องใช้ด้วยวิงวอน เพียงแต่นึกว่าให้เท่านี้ พอนึกเท่านั้นก็ทำทันที เพราะเหตุนั้น มือทั้ง ๒ นี้ จึงได้ชื่อว่าแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่งๆ เท้าทั้ง ๒ นี้ก็ได้ชื่อว่าแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ด้วยเท้าเป็นพาหนะอัน

สำคัญ พาหนะอื่น ๆ ดังช้างแก้ว ม้าแก้ว รถไฟ รถยนต์ เรือเหาะ เรือบิน เรือไฟ เรือยนต์เป็นต้น โลกนิยมกันว่า เป็นพาหนะอันประเสริฐไปได้สะดวกรวดเร็ว ใช้ขี่ขับไปได้ ทันอกทันใจ แต่ความจริง พาหนะเหล่านั้นขัด ๆ ข้อง ๆ ไม่ทันใจของมนุษย์เลย คำโบราณท่านย่อมว่า พาหนะใด ๆ จะให้ทันใจเหมือนอย่างม้าก้านกล้วยเป็นอันไม่มีดังนี้ ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ถ้าเป็นพาหนะอย่างเอกขับขี่ไปได้ทันอกทันใจ การขับขี่ไปในทางทิศใด ก็ไม่ต้องตระเตรียมให้ลำบาก พอนึกว่าไปเถอะ ก็ออกเดินทีเดียว หรือจะใช้ให้วิ่ง พอนึกว่าวิ่งเถอะก็วิ่งทีเดียว สำเร็จได้สมนึกสมหมาย เพราะเหตุนั้น เท้าทั้ง ๒ นี้จึงชื่อว่าแก้วสารพัตรนึก ๆ ปากและลิ้นของเรานี้ ก็เป็นแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ด้วยว่าร่างกายจิตต์ใจของเราที่จักสมบูรณ์อยู่ได้ ต้องอาศัยปากและลิ้นเป็นผู้อุปถัมภ์ ถึงการศึกษาเล่าเรียนท่องบ่นจำทรงสรรพวิชาทั้งปวง หรือจะสั่งเสียงานอะไร หรือจะบริโภคอาหารบำรุงร่างกาย ก็ต้องใช้ปากและลิ้น จึงเปรียบด้วยผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระเจ้าจักรพรรดิ การใช้ปากและลิ้นก็ไม่ลำบากเพียงแต่นึกเท่านั้น ก็สำเร็จกิจนั้น ๆ สมดังความประสงค์

ปากและลิ้นจึงชื่อว่าแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ๆ จมูกของเรานี้ ก็ชื่อว่าแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ด้วยว่าจมูกเป็นผู้ระบายลมเลี้ยงร่างกาย ใช่แต่เท่านั้นยังใช้ให้สืบสวนกลิ่นดี กลิ่นชั่ว เหม็น หอม กลิ่นมีพิษและหาพิษมิได้ บรรดากลิ่นที่มีโทษหรือมีโทษหรือมีคุณ ต้องใช้ให้จมูกเป็นผู้พิสูจน์ การใช้ไม่ลำบากเพียงแต่นึกเท่านั้นก็พิสูจน์ทันที สำเร็จตามความประสงค์เพราะเหตุนั้นจมูกจึงชื่อว่าแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ๆ หูทั้งสองของเรานี้ ก็ชื่อว่าแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ด้วยว่าหูทั้ง ๒ นี้ เป็นผู้รับข่าวทางใกล้ทางไกลได้ตามความปรารถนาถ้าไม่วิการคือไม่หนวกเราอยากฟังสรรพสำเนียงใดๆ ก็ใช้หูนี้แหล ให้เป็นผู้ฟัง เป็นต้นว่า เสียงดนตรีต่างๆ หรือ สียงเพลงขับกาพย์กลอน หรือคำสั่งกิจการงานและคำสั่งสอนเป็นอาทิต้องใช้หูนี้แหละเป็นผู้ฟัง การใช้ก็ไม่ลำบาก เพียงแต่นึกให้ฟังก็สำเร็จ คล้ายกับแม่ทัพผู้ฉลาดรู้การรบ อบป้องกันข้าศึกได้รอบทิศเพราะ เหตุนั้นหูทั้ง ๒ จึงชื่อว่าแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ๆ ตาทั้ง ๒ นี้ก็ชื่อว่าแก้วสารพัตรนึกดวงหนึ่ง ๆ ด้วยว่าตาเป็นผู้ส่องให้เห็นสรรพวัตถุทั้งปวง ให้สำเร็จได้ตามปรารถนา

เราอยากจะดูสรรพวัตถุสิ่งๆ หยาบ ละเอียด ประณีต เลวทราม ต้องใช้ให้ตาดูสำเร็จได้ทั่วไป จะดูหนังสือ หรือรูปเล็ดเล็กสำเร็จได้ทุกหน้าที่ จะทำกิจการงานอะไร ต้องใช้ให้ตาเป็นผู้ช่วยทั่วไป โดยที่สุดเราจะเดินไปในที่ใด หรือจะนั่งจะนอน ต้องใช้ตาให้ดูเสียก่อน เพื่อป้องกันการหลงทาง หรือป้องกันอันตราย ตาเป็นของวิเศษสำหรับร่างกาย ถึงแม้จะทำบุญให้ทาน รักษาศีล เล่าเรียนศิลปวิทยาทั้งปวง ต้องใช้ตาทั่วไป พระณนาคุณของตาไม่มีที่สิ้นสุด การใช้ก็ง่าย พอนึกว่าให้ดูก็เห็นทันที เพราะเหตุนั้น ตาทั้ง ๒ จึงชื่อว่า แก้วสารพัตรนึก ดวงหนึ่ง ฯ

เมื่อได้ลิขิต ระพันธ์รัตนะและแก้วสารพัตรนึกให้ลงเป็นอันเดียวกัน ล้วนเป็นของมีอยู่ในตนเท่ากับเป็นกระจกสำหรับส่องดูภาพของตน ถ้าเห็นว่าตนมีของวิเศษพร้อมอยู่แล้ว จะตรึกตรองใช้ให้ถูกทาง เพราะว่าธรรมดาของวิเศษ ถ้าใช้ทางดีก็ดีด้วย ถ้าใช้ในทางชั่วทางผิดก็ชั่วจริงผิดจริงด้วย บรรดาญาติและมิตรผู้สงเคราะห์ให้ความสุขแก่เรา สู้เราใช้แก้วสารพัตรนึกให้หาเองทำเองไม่ได้ บรรดาข้าศึกศัตรูภายนอกผู้ปองร้าย นำโทษทุกข์ภัยอันตราย นำความผิดความเสียหายมา

ให้เราผู้เราใช้แก้วสารพัตรนึกของเรา ทำอันตรายแก่
เราเองไม่ได้ ฯ ขอให้มองดูบรรดาคนที่ได้รับโทษ ต้อง
ถูกเครื่องจองจำคุมขัง หรือคนที่โลกเขาติเตียนว่าเป็น
คน ประพฤติตนเป็นคนเลวทรามทั้งสิ้น ก็ตกอยู่ในจำพวก
ใช้ของวิเศษในตัวให้ทำในทางที่ผิด จึงก็เป็นข้าศึกแก่
ตนเอง เกิดมาเป็นคนเมื่อรู้ว่าตนเป็นผู้ที่จะประพฤติใน
ทางทั้งทางดีและทางชั่ว ก็พึงตั้งใจงดเว้นทางชั่วเสีย
เพราะความชั่วมีแต่นำโทษทุกข์ และภัยอันตรายมาทับ
ถมตนให้ได้ความเดือดร้อนทั้งชาตินี้และชาติหน้าเท่านั้น
ให้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติแต่ส่วนสุจริต คือให้รักษาศีล ๕
นี้แหละเป็นตัวสุจริตธรรม แต่ให้ตั้งใจรักษาให้เต็มทั้ง ๘
ลักษณะคือ ให้ตั้งใจงดเว้นกายทุจจริตทั้ง ๔ คือ เว้นการ
ฆ่าสัตว์ ๑ เว้นการลักของท่าน ๑ เว้นการล่วงกามที่
เขาหวงแหน ๑ เว้นการดื่มน้ำเมา ๑ ให้ตั้งใจรักษาวจี
สุจริต ๔ คือเว้นการพูดคำเท็จคำไม่จริง ๑ เว้นการพูด
คำหยาบคายกระทบเสียดสีผู้อื่น ๑ เว้นการยุยงให้ท่าน
แตกร้าวผิดเถียงกัน ๑ เว้นการพูดเล่นหาประโยชน์มิได้ ๑
ผู้ใช้แก้วสารพัตรนึกให้รักษาศีลอย่างนี้ ชื่อว่าประพฤติ
สุจริตธรรม คือประพฤติดีจะได้รับแต่ความสุขความสรร

เสริญตลอดกาลทุกเมื่อ ๆ การประพฤติดีชื่อว่าใช้ของดี ให้ทำความดีก็จะได้ผลอันดี ให้ความสุขทั้งชาตินี้และชาติหน้า การรู้จักอัตตคุณสมบัติอันมีอยู่ในตน เป็นเหตุให้ตนเป็นพลเมืองดี การรักษาตนให้เป็นคนดีนั่นแหละชื่อว่ารักชาติ รักศาสนา รักพระมหากษัตริย์ รักถิ่นฐานภูมิลำเนาของตน บุคคลผู้ฉลาดรักษาตนให้ตั้งอยู่ในสุจริตธรรมชื่อว่ารักตน และชื่อว่าทำตนให้เป็นที่พึ่งแก่ตนโดยตรง ๆ จักแสดงตนไว้บ้างเล็กน้อยเพราะตนนั้นบอกกันตรง ๆ ไม่ได้เหมือนกับความไข้ จะบอกว่าไข้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้บอกได้บอกไม่ได้แต่มีอาการร้อน หนาว ปวด เจ็บ เป็นต้น ตนของเราก็บอกไม่ถูกเช่นนั้น บอกได้แต่อาการ คือผู้รับสุขรับทุกข์ ผู้รับร้อนรับหนาว ผู้รับดีรับชั่ว ผู้รับนินทาสรรเสริญ นั่นแหละชื่อว่าตน คือผู้รู้ผู้เป็นเจ้าของแห่งจักรรัตนะทั้ง ๘ นั่นแหละชื่อว่าตน ตนนั้นสัณฐาน ไม่มีเล็กไม่มีโต จะว่าโดยส่วนเล็กก็เท่าประมาณ จะว่าโดยส่วนโตก็โตเต็มโลก เพราะเป็นชาติกายสิทธิ์ ตนนั้นแหละ โบราณพากันร้อง เรียกว่าผี ที่ให้ชื่อว่าผีนั้นก็เพราะบอกไม่ถูกจึงให้ชื่อว่าผี ถ้าผีนั้นยังครอง

ร่างอยู่ก็ให้ชื่อว่าคน หรือให้ชื่อว่าสัตว์ ถ้าผีทิ้งร่างกาย
เสียแล้วนั้น ท่านพากันเรียกว่าทรากผี ที่เรียกกันว่าศพ
ทุกวันนี้ แต่คำที่ว่าสัตว์นั้นหนักแผ่นดิน ดังที่ปรากฏอยู่
ในวัตถุนิทานว่า โพธิสตฺโต สัตว์ผู้จะตรัสรู้สัมมาสัม
โพธิญาณ พึงเข้าใจว่าผีหรือสัตว์นั้นแหละเป็นตัวเราถ้า
แสดงตามทางปรมัตถ์ เป็นสภาวธรรม จึงว่าไม่ใช่เรา
เป็นชาติกายสิทธิ์ไม่มีแก่ ไม่มีตาย ที่เกิด แก่ เจ็บ ตาย
นั้นเป็นสังขาร ที่ผีและสัตว์เขาปรุงขึ้นอาศัยชั่วคราวต่าง
หาก ถ้าผีหรือสัตว์ยังมีอาสาวะอยู่ ก็ปรุงอัตตสมบัติอยู่
ร่ำไปถ้าเขาหมดอาสาวะแล้ว เขาก็หมดปรุงกายสิทธิ์ไป
ทีเดียว ชื่อว่าถึงพระนิพพาน พึงเข้าใจว่าตนนั้นถึงพระ
นิพพานแล้วก็สิ้นเรื่องยุ่งกัน จึงชื่อว่าเอกันตบรมสุขดัง
นี้แล ฯ

มหานุภาพ

บัดนี้ จักแสดงเรื่องพระยามาราธิราช ผู้ทรงไว้ซึ่งมหานุภาพอันมหึมา ซึ่งควรสันนิษฐาน เมื่อได้รจนาเรื่องจักรแก้วไว้เล่มหนึ่งแล้ว ยังมีความรู้สึกว่า ผู้มีมหานุภาพยิ่งกว่าพระเจ้าจักรพรรดิ์ และยิ่งกว่าท้าวโลกบาล คือท้าวจาตุมหาราชยิ่งกว่าพระอินทร เจ้าพิภพดาวดึงส์ ยิ่งกว่ายามาเทพบุตร ยิ่งกว่าดุสิตเทพบุตร ยิ่งกว่านิมมานรดีเทพบุตร ยังมีอยู่แต่พวกพรหมเท่านั้น ที่อยู่เหนืออำนาจของพระยามาราธิราช นั่นก็เป็นแต่เพียงหลบหนีเข้าไปชั่วคราวเท่านั้น ยังมีเวลาจะต้องกลับมาสู่อำนาจเขาอีก นับว่ายังหนีไม่รอด ผู้มีมหานุภาพอันสูงสุดนั้น โบราณาจารย์ผู้รจนาคัมภีร์ปฐมสมโพธิอย่างเก่า ท่านขนานนามว่า พระยามาราธิราช เป็นอิศราธิบดี อยู่ชั้นปรนิมมิตวสวัดดี ซึ่งยกพลนิกายมารลงมาเพื่อจะชิงชัยเอาพระรัตนบัลลังก์ของพระพุทธเจ้า ในเวลาใกล้จะได้ตรัสรู้ แต่แพ้อำนาจของนางพระธรณีถึงปราชัย ดังนี้ เมื่อพิจารณาดูคงได้ความตามสนนิษฐานรู้สึกว่าเป็นกลอุบายอันแยบคายของท่านโบราณาจารย์ เพราะชั้นฟ้าทั้ง ๖ เชื่อว่าเป็นของเก่าแก่ แต่ดึกดำบรรพ์ ก่อนพุทธกาลนมนานมาแล้ว จึงเป็นเหตุให้ท่านแต่ปฐมสมโพธิ

มารวิชัยขึ้นไว้อย่างนั้น ชั้นฟ้าทั้ง๖ นั้น คือชั้นจาตุมหาราชิกา ๑ ดาวดึงส์ ๑ ยามา ๑ ดุสิต ๑ นิมมานรดี ๑ ปรนิมมิตวสวัตดี ๑ และยังมีกะระยะส่วนสูงเหนือกันขึ้นไปเป็นชั้น ๆ ทั้งกำหนดเขตอายุและสุขสมบัติสูงกว่ากันเป็นลำดับไว้ทุกชั้น น่าสนุกสนานมาก แต่ในชั้นฟ้าทั้ง ๖ นั้นจำเพราะมีเจ้าผู้เป็นอิสระอยู่ ๓ ชั้น เท่านั้น คือ ชั้นจาตุมหาราช ท้าวจตุโลกบาลเป็นอิสระ ชั้นดาวดึงส์ พระอินทร์เป็นอิสระ, แต่ชั้นยามา ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี หามีออกหน้าออกตาเป็นอิสระไม่ จำเพาะไปมีชั้นที่ ๖ ชั้นปรนิมมิต คือพยามาราธิราช เป็นอิสระ เมื่อสันนิษฐานชื่อของชั้นฟ้าทั้ง ๖ เทียบเคียงดูน่าจะเป็นชื่อของร่างกายแห่งเรานี้ ดังชั้นจาตุมหาราช ซึ่งแปลว่า ท้าวโลกบาลทั้ง ๔ นั้น ก็คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เพราะโลกจะประสานกันอยู่ได้ก็เพราะ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นของเห็นด้วยตา จึงหมายความว่าชั้นตา, ชั้นดาวดึงส์ แปลว่า ๓๓ คงหมายความว่าอาการ ๓๒ ยกใจออก ตั้งให้เป็นพระอินทร์ ให้เป็นอิสระแก่อาการ ๓๒ เพราะว่าเรารู้จักอาการ ๓๒ หรือศัพท์สำเนียงเสียงทั้งสิ้นย่อมสำหรับหูดาวดึงส์ หมายความว่า ชั้นหู, ชั้นยามา

แปลว่ายาม ๑ ครู่ ๑ ขณะ ๑ ได้แก่จมูกรับกลิ่นรู้เดียว
ยามเดียวก็หายไป ยามาจึงหมายความว่าชั้นจมูก,
ดุสิต แปลว่าชื่นชมยินดี หมายลิ้นรับอาหาร ชั้นนี้เป็น
ที่นิยมกันมาก พระโพธิสัตย์ หรือพระพุทธมารดาก็ชอบ
อยู่ชั้นนี้ เพราะรสอาหารเป็นของสำคัญ จึงผู้มีบุญปรุง
ได้ตามชอบเป็นที่ยินดีชอบกันมาก บรรดาสรรพรสย่อม
สำเร็จด้วยลิ้น ดุสิตจึ หมายความว่าชั้นลิ้น, ชั้น
นิมมานรดี แปลว่านิรมิตเอาเองตามชอบใจ คือชอบใจ
สิ่งใดก็สร้างเอ ทำเอา ได้แก่โผฏฐัพพารมณ์ คือ บ้าน
เรือน เครื่อง อุปโภคบริโภค รูป เสียง กลิ่น รูป
เสียง กลิ่น รส สรรพอิฏฐารมณ์ทั้งสิ้น ต้องใช้กายให้
เป็นผู้สร้าง ผู้ทำ ถ้ากายไม่วิการย่อมสำเร็จได้ทุกประ
การ เพราะเหตุนั้น นิมมานรดีจึงหมาย วามว่าชั้นกาย
ปรนิมมิตวสวัดดี แปลว่า อาศัยอำนาจผู้อื่นนิรมิตให้
เทวบุตรชั้นนี้วิเศษนัก พอนึกอยากได้สิ่งใดก็มีผู้นิรมิต
ให้ทันที ไม่ต้องทำอะไร นึกใช้แต่คนอื่นให้เขาทำให้เท่า
นั้นเอง สรรพอิฏฐารมณ์ ย่อมสำเร็จด้วยใจนึกอย่าง
เดียว ใครเล่าต้องมานั่งนิรมิตให้ร่ำไหนร่ำไป ก็ตา จมูก
หู ลิ้น กาย นั้นนะซิเป็นผู้คอยนิรมิตให้ ต้องการรูป ตา

ก็นิรมิตให้ ต้องการเสียง หูก็นิรมิตให้ ต้องการกลิ่น จมูกก็นิรมิตให้ ต้องการรส ลิ้นก็นิรมิตให้ ต้องการเครื่องสัมผัสกาย กายก็นิรมิตให้สำเร็จได้ดังใจหมาย เพราะเหตุนั้นปรนิมมิตวสวัตดี จึงหมายความว่าชั้นใจ ชั้นปรนิมมิตวสวัตดีนี้เป็นสวรรค์ชั้นสูงสุดแต่น่าเสียใจ จำเพาะเป็นพิภพที่ประทับอยู่ของเจ้าพระยามาราธิราชเสียด้วย คือเจ้าพระยามาราธิราชเป็นอิสราธิบดีผู้ปกครอง เมื่อฟัง ๆ ตรอง ๆ ก็น่าพิศวง ยิ่งพิสูจน์ชั้นพรหมทั้ง ๑๖ ชั้นก็ลงมารวมอยู่ชั้นเดียวกันนี้เอง คือ ปฐมฌาน ๕ ชั้น ทุติยฌาน ๓ ชั้น ตติยฌาน ๒ ชั้น จตุตถฌาน ๒ ชั้น อรูปฌาน ๔ ชั้น เป็นโสฬสมหาพรหม. บัดนี้จักสันนิษฐา เรื่องพระยามาราธิราชต่อไป พระยามาราธิราชนี้ พระโบราณาจารย์ท่านจะหมายเอากิเลสประเภทไหน ตั้งให้เป็นเนื้อเป็นตัว ถ้าตามความสันนิษฐานก็เห็นว่า ในโลกนี้ท่านให้ชื่อกามโลก พระโบราณาจารย์ผู้รจนาคัมภีร์ปฐมสมโพธิ คงหมายกามกิเลสตั้งตัวกามกิเลสนั้นแหละให้เป็นตัวพระยามาร ถ้าแผนกออกไปว่า ราคะตัณหา อรดี ท่านก็ตั้งให้เป็นเพียงลูกสาวของพระยามาร ส่วนอกุศลเจตสิก ท่านให้ชื่อเป็น

พลมาร คงได้ความดังนี้ เพราะว่าในสากลโลกนี้ กามกิเลสเป็นเจ้าเป็นใหญ่ กามกิเลสนี้เองเป็นผู้สร้างโลก กามกิเลสเป็นตัวมหานุภาพในสากลโลก ไม่มีใครมีเดชนุภาพยิ่งขึ้นไปกว่ากาม กามเป็นผู้สร้างสัตว์ ลก ตลอดถึงต้นหญ้า ต้นไม้เครือเขาเถาวัลย์ และสร้างให้มีตัวผู้ตัวเมียให้เป็นที่รื่นรมย์ชมเชยให้สำราญใจ บำรุงพืชพันธุ์ต่อไปในโลก กามกิเลสเป็นสวรรค์ของสัตว์ในโลก ผู้ใดเกิดขึ้นในภพใดชาติใดก็เพลิดเพลินอยู่ในภพนั้น ชาตินั้น พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นพระบรมศาสดาจารย์ผู้สูงสุด จึงทรงแสดงลักษณะของกามตัณหาในสมุทยวารในพระธรรมจักกัปปวัตนสูตรว่า "ยายํ ตณฺหา โปโนพฺภวิกา นนฺทิราคสหคตา ตตฺรตตฺราภินนฺทินี" ความว่า ตัณหาผู้แต่งภพใหม่นี้ได้ ไปพร้อมด้วยนันทิราคะให้เพลินยิ่งในภพนั้น ๆ ดังนี้.

บัดนี้ จักแสดงกามคุณและกามโทษไว้ให้รู้สึกทั้ง ๒ ประการ ส่วนกามคุณนั้น พึงรู้สึกว่ากามเป็นผู้สร้างโลก เป็นผู้ให้ความสุขแก่โลก สัตว์ที่เกิดขึ้นในโลก เกิดขึ้นได้ด้วยอำนาจของกาม ความสุขความเพลิดเพลินเจริญที่กามบำเหน็จให้ จะพรรณนาหาที่สิ้นสุดมิได้ ตั้งต้นแต่

เป็นเด็กเยาว์วัยกำหนดเพียง ๕ ขวบขึ้นไปถึง ๑๕ ขวบ นับว่ายังตกอยู่ในจำพวกเป็นเด็ก ความสุขในระยะนี้ สุขกินสุขนอน สุขวิ่งเต้น สุขเที่ยวเล่น สุขแต่งกายด้วยเครื่องประดับ สุขเล่าเรียนด้วยวิทยาศิลป สุขดูโขนดูหนังดูละครดูการละเล่น มีแต่ความเพลิดเพลินเจริญใจอย่างเดียว จะพรรณนาความสุขของเด็กไม่มีที่สิ้นสุด เพราะไม่ได้คิดถึงความดีความมีความจน ความได้ความเสีย จึงเพลิดเพลินยิ่งนัก ต่อแต่อายุ ๑๕ ปี ๑๖ ปี ขึ้นไป สุขในความเป็นหนุ่มเป็นสาวทั้งชายทั้งหญิง ชายเป็นบ่าว หญิงเป็นสาว เจ้าบ่าวเจ้าสาว เป็นชายกลางเป็นหญิงกลาง ต่างคนก็ต่างจะจองเอาไว้เป็นสมบัติของตน ต่างคนก็ต่างจะเลือกหาผู้ที่ชอบใจของตน ตอนนี้เป็นมหาสนุกใหญ่ ต้องแต่งเนื้อแต่งตัวผัดแป้งแต่งหน้าฉาบขมิ้นน้ำมันน้ำอบน้ำหอม ต้องใส่สายสร้อยตุ้มหู ยัน (คือสร้อยลูกประคำมีจี้นเพชร) เพชรพลอยไข่มุกก็ขี้แต่งกันใหญ่ มีงามอะไรก็ออกโชว์กัน ต้องเกี้ยวกันด้วยเพลงตาบ้าง ด้วยเพลงผีปากบ้าง ต้องใช้สื่อบ้าง ต้องใช้สารบ้างร้อยแปด ต่างคนต่างหึงหวงกัน ต่างคนต่างแย่งกัน ต่างคนต่างคิดกลอุบายถ่ายเทด้วยเสน่ห์ยาแฝด

เวทมนต์กลมายาต่าง ๆ หาที่สุดมิได้ ตอนนี้สนุกกันใหญ่ จะเอาสวรรค์ที่ไหนมาเปรียบ สวรรค์อยู่กับตัวแล้ว ความสุขในระยะที่เป็นบ่าวเป็นสาวนี้ ก็พรรณนาไม่ทั่วถึง เมื่อสำเร็จได้มาเป็นสมบัติของตัวแล้ว นับว่าความปรารถนานั้นสำเร็จ ยิ่งมีความสำราญบานใจอิ่มทีเดียว แต่นั้นก็ตั้งหน้าพากันทำมาหากินมี ผัวถือ เมียพายตั้งบ้านตั้งเรือนทำสวนทำมาค้าขาย สุดแต่วิชาของตนควรแก่การงานในหน้าที่ใด ก็ตั้งหน้าทำการงานในหน้าที่นั้น เพื่อบำรุงความสุขเรื่อยไปทีเดียว ถ้ายังมีบุญมีวาสนา ยิ่งทำมาหาได้มั่งมีบริบูรณ์มีลูกมีหลาน มีบริวารยศฐานาศักดิ์ขึ้น ก็ยิ่งเพิ่มความสุขให้ไพศาลขึ้นไป อยู่ในโลกนี้ก็ได้รับความสุขอันกามบำเหน็จให้อย่างเต็มที่ ยังได้เตรียมการต่อไปในเบื้องหน้า คือได้ให้ทานรักษาศีล เจริญเมตตาภาวนา ก่อสร้างถาวรวัตถุ คือสร้างวัด สร้างโบสถ์วิหารการเปรียญ สร้างศาลา สร้างสระน้ำ สร้างถนนหนทาง ปลูกต้นไม้ให้ดอกให้ผล ให้ร่มเงาเป็นทาน เป็นการหากำไรที่จักติดตามแต่งความสุขต่อไปในชาติหน้าด้วย

ส่วนท่านที่มีอุปนิสัยทางบุญ ได้บำเพ็ญมามากแล้ว

ก็ตั้งหน้าบำเพ็ญบารมีให้แก่กล้าขึ้น เป็นต้นว่าได้บวช
เรียนในทางพุทธศาสนา ตั้งหน้าเจริญสมถะวิปัสสนา
ยังอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ให้แก่กล้า ได้สำเร็จ
โลกุตรภูมิ ตามสมควรแก่อุปนิสัยของตน บางพวก
ปฏิญาณเป็นอุบาสก-สิกา ถึงพระไตรสรณคมน์เป็นที่พึ่ง
ตามสมควรแก่ความสามารถของตน ที่พรรณนามานี้
เพียงเล็กน้อยเพื่อจะให้เห็นคุณของกาม เพราะกาม
เขาสร้างมาเขาก็บำเหน็จความสุขให้ มีพระนิพพาน
เป็นที่สุด ท่านจึงตั้งชื่อว่ากามคุณ พึงเข้าใจความแห่ง
กามคุณโดยย่อดังบรรยายมานี้ ที่บรรยายมานี้เพียง
เล็กน้อย ไม่เพียงพอที่ได้รับความสุขจากกาม พรรณนา
คุณของกามไว้เพียงเท่านี้ ต่อนี้จักแสดงส่วนกามโทษ
คือโทษที่กามบำเหน็จให้ เจ้ากามสร้างอัตตภาพร่าง
กายขึ้นมา ให้บริบูรณ์ด้วยอวัยวะ คือ ตน ตัว หัว ขา
มือ เท้า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ครบบริบูรณ์แล้ว
แต่ที่จักประณีต เลวทราม ผิดแผกต่อไปนั้น สุดแต่
พี่เลี้ยงจักประคบประหงม พี่เลี้ยงนั้นคือบุญกับบาป ถ้า
ใครรักบุญชอบบุญบำเพ็ญไว้ให้มาก บุญผู้เป็นพี่เลี้ยงก็
คอยตกแต่งให้ได้ส่วนประณีต ทั้งสมบัติภายในภายนอก

ให้ได้รับความสุขมาก ถ้าผู้ใดชอบบาป รักบาป ทำบาป ทำกรรมอันเลวทรามไว้มาก ผู้นั้นก็ได้พี่เลี้ยงเลวทราม พี่เลี้ยงผู้เลวทรามนั้นแหละ คอยแต่งให้ได้ส่วนเลวทราม ทั้งสมบัติภายในสมบัติภายนอก ให้ได้รับความทุกข์มาก กามโทษนั้น ตั้งแต่เกิดมา เขาก็แต่งความทุกข์มา พร้อมทีเดียว คือกำลังก็น้อย อำนาจก็น้อย ถูกแต่เขาข่มเหงเบียดเบียนร้องไห้ไม่ขาดวัน ถูกผู้ใหญ่เขาบังคับให้ทำงานบ้าง ให้เล่าเรียนวิชาบ้าง จะกินจะนอน จะเล่นให้สนุกตามใจชอบของตนเป็นอันไม่ได้ แสนยาก แสนลำบาก ที่แสดงมานี้เป็นส่วนทุกข์ภายนอก ยังทุกข์ส่วนภายในก็เหลือนับ เป็นต้นว่า เป็นตาล เป็นทราง เป็นไข้ เป็นผีดาด เป็นผีใหญ่ผีน้อย ปวดหัว เจ็บท้อง เป็นนิ่ว เป็นตะมอย คุดทะราด กลาก เกลื้อน นับไม่ถ้วน ทำให้เสียโฉมเสียอวัยวะนับไม่ถ้วน ตาย เสียในระหว่างเป็นเด็กก็เหลือล้น ครั้นเจริญวัยเป็นบ่าว เป็นสาวแล้ว งานการก็ไม่ใช่น้อย ครั้นมีเหย้ามีเรือน แล้วก็ยิ่งลำบาก ต้องตั้งหน้าหาเงิน หาทอง หาลาภยศ ถ้าวิชาต่ำก็ต้องตั้งหน้า ทำนา ทำสวน ค้าขาย รับจ้าง รับวานเขาตามสมควรแก่วิชาที่มีในตน ตั้งหน้าวิ

ตกวิจารไปกลัวจะไม่เที่ยงเขา ครั้นมีลูกมีหลานขึ้นก็ยิ่งเดือดร้อน นอนไม่เปนสุข ยุ่งในการทำมาหากิน ยุ่งในการเลี้ยงลูก เลี้ยงหลาน กลัวจะพาลูกหลานอดอยากยากแค้นแสนวิตก ครั้นลูกหลานเจ็บไข้ได้พยาธิ พ่อแม่แทบจะตายตาม ยิ่งลูกตายลงเสียด้วย พ่อแม่พากันเปนทุกข์เหลือที่จะปกปิดทุกข์ ออกหน้าออกตาทีเดียว ยิ่งผัวหรือเมียตาย ก็ยิ่งเปนทุกข์ใหญ่แทบจะตั้งตัวไม่ได้ ถ้าบุญกุศลอุปถัมภ์ อยู่ด้วยกันเปนสุขต่อแก่เฒ่าจึงพากันตายค่อยดีหน่อย ส่วนที่บรรยายมานี้ เปนทุกข์ภายนอกเหลือล้น พรรณนาไม่ทั่วถึง ยังทุกข์ภายในก็นับไม่ถ้วน คือ โรคภัยไข้เจ็บ มีประเภทต่าง ๆ จักขุโรโค โรคเกิดในตา เปนตาเปียก ตาแฉะ ตาแดง ตามืด ตามัว ตาเปนฝี เปนต้อต่าง ๆ นับอย่างไม่ถ้วน, โสตโรโค โรคเกิดในหู เปนฝีในหู เกิดน้ำหนวกน้ำเน่าในหู ริดสีดวงในหู เกิดหูหนวกหูหนักมีหลายประเภท, ฆาณโรโค เกิดโรคในจมูก เปนริดสีดวงในจมูก เนื้องอกในจมูก จมูกโหว่ จมูกตัน โรคหวัด โรคคันในจมูก มีมากประเภทเหมือนกัน, มุขโรโค ชิวหาโรโค โรคเกิดในปากและลิ้น เปนโรค

ปากเปื่อย ลิ้นเปื่อย เจ็บปาก เจ็บลิ้น เหงือกบวม เจ็บเหงือก เป็นรำมานาด ปวดฟัน เป็นฝีต่าง ๆ ฝีคัณฑมาลา มะเร็งรามช้าง มะเร็งดอกบุก โรคเกิดในปาก ในลิ้นก็เหลือล้นนับไม่ถ้วน เป็นอย่างร้ายแรงทนทุกขเวทนา ต้องกินเลือดกินหนองของตัวเอง น่าสังเวชน่าเบื่อหน่ายเหลือเกิน, ศีสโรโค โรคเกิดที่ศีรษะ เป็นฝีพิษฝีกาฬ ฝีกลางกระหม่อม ฝีลามะลอก เกิดได้ทั่วศีรษะ เป็นกลาก เป็นเกลื้อน เป็นโรคคันศีรษะจนผมร่วง ยังภายในสมองเลือดลมกำเริบ ให้ปวดศีรษะแสนลำบากเจ็บปวดเหลือประมาณเพราะมีศีรษะ, ถ้าไม่มีศีรษะเหมือนตัวปูขนนั้นก็ไม่ต้องเจ็บไม่ต้องปวด แต่ก็เห็นจะไม่สวยไม่งาม, กายโรโค โรคเกิดที่กาย นับทั้งในท้องในลำไส้ด้วย โรคหืด โรคหอบ ฝีในท้องฝีในลำไส้ร้อยแปด คุลทะราด หิดเปื่อย หิดด้าน ริดสีดวง มองคร่อ กุฏฐัง โรคผิวหนังมากอย่าง ฝีคัณฑสูตร อะเนสัน วัณโรค ฝีประะอากปากหมู นับไม่ถ้วนล้วนแต่อันตรายแก่ชีวิต อันตรายแก่ความสุข แม่เจ้าเอ๋ย ร่างกายของเรานี้น่าสยดสยอง ช่างเป็นเรือนของโรคจริง ๆ มีมือมีเท้าไว้สำหรับใช้ จำเพาะ

เป็นเจ้าของโรคเสียอีก โรคตะมอย สำมาลอก ก็ชอบเป็นที่มือที่เท้า ในเวลาพลาดเผลอตกต้นไม้ ตกร่อง ตกบ่อ ตกเหว หรือพลาดล้ม จำเพาะชอบหักที่ขาที่แขน โรคสำหรับขาแขนก็นับไม่ถ้วน ถ้าไม่มีแขนไม่มีขาเหมือนงูเหมือนปลาเช่นนั้น ก็จักไม่มีโรคเกิดในที่นั้น แต่มนุษย์เราถ้าไม่มีแขนไม่มีขาเช่นนั้น ก็จะทำการงานอะไรไม่ได้ จะไปมาทางใดก็ไม่ไหว ช่างลำบากรำคาญเสียนี่กระไร มีก็ยาก ไม่มีก็ยาก คิดดูโรคภัยสำหรับมนุษย์เรา ช่างมากมายหลายประเภทเหลือเกิน โรคทั้งหลายเหล่านี้ อาจจักเกิดขึ้นแก่ใครเวลาใดก็ได้ เพราะเหตุนั้น จึงต้องพากันตายดื่นดาษ ตั้งต้นแต่อยู่ในท้องมารดาเขาก็เคยตาย เป็นเด็กรุ่นแรก เขาก็เคยตาย เป็นหนุ่มสาว มีเหย้ามีเรือน มีบุตรคนหนึ่งสองคนเขาก็เคยตาย ตอนกลางคนหรือตอนเป็นผู้ใหญ่แก่เฒ่าแล้วเขาก็เคยตาย เป็นพระเป็นเณรเป็นถานาบาเรียญ ตลอดถึงพระราชาคณะชั้นสูงสุดก็เคยตาย คฤหัสถ์ก็เคยตาย นักบวชก็เคยตาย ผู้ชายก็เคยตาย ผู้หญิงก็เคยตาย คำที่ว่าเคยตายนั้น คือตายที่เรารู้เราเห็นมาแล้วทั้งนั้น เมื่อมาคำนวณดูโทษทั้งหลายเหล่านี้ ต้องเหมาว่าเป็นกามโทษทั้งสิ้น คือเจ้า

กามผู้แต่งความสุขให้นั้นเอง หาแต่งความสุขให้เท่านั้นไม่ ยังแต่งความทุกข์ให้เสียด้วย เมื่อเจ้ากามเป็นสัปดน สร้างสัตว์ขึ้นแล้ว สร้างสุขสร้างทุกข์ให้ด้วยแล้วเขาก็นั่งคอยดู สรรพสัตว์.สวยทุกข์เล่นตามสบายเท่ากับเขาหัดละครไว้ดูเล่น ถ้าสัตว์ได้สุข หรือได้ทุกข์เวลาใด เขาก็ชอบใจ ฮาบ้างหัวร่อต่องอไปบ้าง ถ้าพวกเราชอบสุขของเขา ก็เป็นอันชอบทุกข์ของเขานั้นเอง พวกเราถลำเข้าอยู่ใต้อำนาจของเขาเสียแล้ว ควรจะปรึกษาหารือกันดู จะยอมอยู่ใต้อำนาจของเขารับสุขรับทุกข์ ซึ่งเขาบำเหน็จให้ไว้สำหรับดูเล่น ยอมรับให้เขาดูอย่างนี้ร่ำไปทีเดียวหรือ? ความจริงการอยู่กับเขาก็ไม่ลำบาก อยู่เรื่อยๆไปอย่างนี้แหละ เขาพาทำอะไรก็ทำตามๆ ขาไป เขาพาสวยพางามอย่างไรก็สวยก็งามตามเขาไปก็แล้วกัน แท้ที่จริงเจ้ากามเป็นแต่ผู้แต่งให้เกิดเท่านั้น ข้อสำคัญอยู่ที่เลี้ยง คือ บุญและบาป ถ้าได้บุญ เป็นผู้อุปถัมภ์ ก็ได้รูปดีสีงาม โรคภัยไข้เจ็บน้อย มีสติปัญญามาก บริบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์พร้อมทั้งลาภและยศ มีอายุยืน มีความสุขมาก ถ้าบาปเป็นผู้อุปถัมภ์เกิดตระกูลต่ำ รูปเลวทราม มีโรค

มาก ยากจน โง่เขลา อายุสั้น หาความสุขได้ด้วยยาก เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ควรทำบุญไว้ให้มากดีกว่า จะเกิดอีกก็เถอะ แต่ให้มีความสุขตลอดชาติก็แล้วกัน ความจริงเครื่องล่อลวงให้เราหลงงมงายอยู่ทุกวันนี้ ก็คือร่างกายนี้เอง ถ้าดูความจริง ความสวยความงามก็มีอยู่เพียงผิวหนังเท่านั้น แต่ถึงอย่างนั้นก็ต้องขัดสีอาบทาตกแต่งไม่เว้นวัน จึงพอดูได้ ร่างกายเป็นของเปื้อนเปรอะ ที่เห็นสวยๆงามๆผ่านไปนั้น เราถูกหลอกเข้าเสียแล้ว เขาอาบน้ำขัดสี อาบทาประดับประดาตกแต่งมาใหม่ๆนี้เอง แป้งบ้าง ขมิ้นบ้าง สายสร้อย ตุ้มยัน เพชรพลอยไข่มุกข์บ้าง ผ้าสีผ้าแพรบ้าง สรวมเข้าไว้ เครื่องหลอกลวงทั้งนั้น หาสวยหางามจริงจังอย่างนั้นไม่ ข้อสำคัญที่เหมือนกันไปหมด ที่ติเตียนกันไม่ได้ก็เพราะเหมือนกันนั่นเอง ถ้าติเตียนเขาว่าไม่สวยไม่งามก็ถูกตัวเข้าด้วย เพราะเหตุนั้น ไม่ต้องติเตียนกัน ให้ดูแต่ความจริงในตัวนี้ ที่นิยมกันว่าสวยว่างาม ก็หมายดวงหน้า ถ้าดวงหน้าไม่บูดบึ้ง คดงอ ไม่วิการ สละสลวยดี ก็ชมกันว่าสวยเท่านั้น แต่ความจริงดวงหน้าเป็นที่ปฏิกูลยิ่งกว่าที่อื่น เราเองอาจรู้จักของเราได้ดี

พึงสังเกตดู พอตื่นนอนก็รีบตะลีตะลานหาน้ำล้างหน้าทีเดียว ทำไมจึงต้องล้างหน้าก่อนเล่า? ไม่ล้างได้หรือ? มันเป็นหลุมคูถมีอยู่ที่วงหน้าถึง ๗ หลุม คือ ตา ๒ หู ๒ จมูก ๒ ปาก ๑ เขาร้องเรียกกันว่าขี้ตา ขี้หู ขี้มูก ขี้ฟัน วงหน้าที่ว่าสวยนั้นแหละจำเพาะเป็นบ่อแห่งหลุมคูถเสียด้วย ไม่ใช่แกล้งหาโทษ ความจริงเป็นอย่างนั้นเหมือนกันหมด จะพากันเพลินไปถึงไหน จะพากันตั้งหน้ารำละครให้เจ้าพระยามารเขาดูเล่นอยู่อย่างนี้ รำไหนรำไปทีเดียวหรือ? จะไม่อายพระอริยเจ้าบ้างหรือ? แต่จำพวกที่เขามืดมนอนธการจริง ๆ ก็ควรยกให้เป็นอโหสิกรรม ส่วนจำพวกที่แลเห็นสุขทุกข์ของโลก แลเห็นโทษของโลกว่าเต็มไปด้วยภยันตราย อาจจักมาถึงตัวเราวันใดก็ได้ สมควรจะคิดหนีให้พ้นอำนาจของพระยามาร ให้บรรลุนิรามิสสุข คืออมตธรรม ซึ่งเป็นธรรมอันไม่เกิดไม่เกิดไม่ตายดีกว่าเป็นแน่ ทางที่จักหนีให้พ้นอำนาจของพระยามาร ให้บรรลุนิรามิสสุขคืออมตธรรม ซึ่งเป็นธรรมอันไม่เกิดไม่ตายดีกว่าเป็นแน่ ทางที่จักหนีให้อำนาจของพระยามารมี แต่พระพุทธเจ้าองค์เดียวท่านก็หนีพ้นแล้ว ท่านทรงเป็นมรรคนายกผู้นำให้ถึงซึ่งทาง

ผู้ที่เชื่อต่อพระองค์เดินตามทางที่พระองค์ทรงแนะนำ พากันพ้นจากอำนาจของพระยามาร นับประมาณไม่ถ้วนยังอยู่แต่พวกเรานี้แหละจะพากันคิดประการใด ทางที่พระองค์ทรงชี้แจงประทานไว้โดยย่อไม่มากนัก พอสมควรพวกเราจะพากันปฏิบัติ ดำเนินตามได้ จะนำมาแสดงไว้ในที่นี้ต่อไป.

ดำเนินความตามพุทธสุภาษิตว่า มคฺคาฏฺฐงฺคิโก เสฏฺโฐ บรรดามรรคาทางสัญจรไปมาในโลก ทางคือพระอัฏฐังคิกมรรคทางเดียวเท่านั้น เป็นทางอันประเสริฐสุด คือทางปราศจากภยันตรายและทรงประกาศอานิสงฆ์ไว้หลายสถาน ดังคาถาประพันธ์ว่า เอเสว มคฺโค นตฺถญฺโญ ทสฺสนสฺส วิสุทฺธิยา ความว่า ทางคือพระอัฏฐังคิกมรรคทางเดียวเท่านั้นเป็นทางไป เพื่อความผ่องใสสะอาดแห่งทัสสนะ คือญาณจักษุ ทางอื่นไม่มีเลย เอตญฺหิ ตุมฺเหปฏิปชฺชถ มารเสนปฺปโมหนํ ท่านทั้งหลายจงดำเนินตามทาง คือพระอัฏฐังคิกมรรคนั้นเถิด เป็นทางอันยังพระยามารและเสนามารให้หลง คือมารตามไม่พบ ตามไม่ทัน เอตญฺหิ ตุมฺเห ปฏิปนฺนา ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสถ ก็แลเมื่อท่านทั้งหลายดำเนินตาม

ทางพระอัฏฐังคิกมรรคนั้นเต็มตามที่แล้ว จักทำที่สุดแห่งกองทุกข์ได้ อกฺขาโต โว่มยา มคฺโคอญฺญาย สกฺลสตฺถน ํ ทางอันเราผู้ตถาคตรู้ชัดแล้วว่าเป็นทางเป็นที่สลัดคืนเสียซึ่งลูกศร คือกามกิเลส บอกไว้แก่พวกเธอแล้ว ตุมฺเหกิจฺจํอาตปฺปํ ความเพียรเป็นเหตุเผากิเลสให้เล่าร้อน เป็นกิจอันท่านทั้งหลายจักต้องกระทำเอง อกฺขาตาโล ตถาคตา พระตถาคตเจ้าทั้งหลายเป็นแต่ผู้บอกทางให้เท่านั้น ปฏิปนฺนา ปโมกฺขนฺติ ฌายิโนมารพนฺธนา ชนทั้งหลายเมื่อเพ่งพินิจปฏิบัติตามซึ่งทางคือพระอัฏฐังคิกมรรคนั้น เป็นผู้พ้นจากเครื่องผูกของมารดังนี้ พระอัฏฐังคิกมรรคนี้ พุทธบริษัทย่อมทราบอยู่ทั่วกัน มีสัมมาทิฏฐิความเห็นชอบเป็นต้น มีสัมสมาธิความตั้งใจไว้เสมอชอบเป็นที่สุด ย่นลงในสีลขันธ์ สมาธิขันธ์ ปัญญาขันธ์ พึงเข้าใจว่าขันธนั้นหมายสกลกายก้อนนี้ ศีลสมาธิ ปัญญา เป็นอาการของขันธ์ เมื่อเข้าใจเช่นนั้นแล้ว พึงทำตนนี้แหละให้เป็นศีล ศีลนั้นถ้าจะให้ถือเอาเนื้อความโดยง่าย พึงจัดเป็น ๓ ประเภท ศีลอย่างต่ำ ศีลอย่างกลาง ศีลอย่างสูง ศีลอย่างต่ำนั้นได้แก่ผู้ที่ยังไม่ฉลาดถือตามเขา เข้าใจว่าสิกขาบทนั้น ๆ

เป็นศีลดังที่ผู้ถือศีล ๕ ก็เข้าใจว่า ปาณา อทินนา กาเม มุสา สุรา เป็นศีล ผู้รักษาศีล ๘ ก็ถือเอาสิกขาบทในศีล ๘ เป็นศีล ผู้รักษาศีล ๒๒๗ ก็ถือเอาสิกขาบท ในพระปาฏิโมกข์เป็นศีลก็ตั้งหน้ารักษาสิกขาบทนั้น ๆ อย่างนี้เป็นลักษณะศีลอย่างต่ำ เพราะเห็นว่าเป็นผู้รักษานั้นเป็นสภาพอันหนึ่ง ศีลผู้รักษานั้น เป็นสภาพอันหนึ่ง จึงจัดเป็นศีลอย่างต่ำ, ศีลอย่างกลางนั้น คือถือกาย วาจา ใจ นี้เองเป็นศีล ส่วนสิกขาบท เป็นแต่อาการของศีลต่างหาก หาใช่องค์ศีลไม่ ก็ตั้งหน้ารักษากายรักษาวาจาพร้อมด้วยเจตนางดเว้นให้ตรงตามสิกขาบทนั้น ๆ อย่างนี้ชื่อว่ารักษาศีลอย่างกลาง คือ กลางระหว่างสูงระหว่างต่ำเพราะกาย วาจาใจ ยังเป็นสมมติธรรมอยู่ ยังเป็นคติแห่งสังขารอยู่ ยังตกอยู่ในอนิจจ ลักษณะแท้ จึงจัดอยู่ในชั้นสีลัพพตปรามาส คือยังเป็นศีลไม่แน่ จึงจัดให้อยู่เพียงชั้นกลางเป็นศีลอย่างกลาง, ศีลอย่างสูงนั้นก็ถือสกลกายนี้แหละเป็นศีล คือถือตัวสภาพ ตัวปกติตัวธรรมดา คือส่วนที่พ้นจากสมมตินั้นแหละ เป็นศีล จึงจัดได้ชื่อว่าปกติศีล เพราะในสกลกายนี้ มีประเภทเป็น ๒ ประการ คือสมมติประการหนึ่ง ผู้ถูก

สมมติประการหนึ่ง ตัวสมมตินั้นชื่อว่าสมมติธรรม ตัวถูกสมมตินั้นชื่อว่าวิมุตติธรรม ผู้รู้จักวิมุตติธรรมชัดใจแล้ว ให้วิมุตติธรรมนั้นแลจะเป็นศีล ศีลนั้นจึงชื่อว่าเป็นศีลอย่างสูง จัดเป็นอธิศีล เป็นบาทแห่งสมาธิและปัญญา ตามนัยโอวาทปาฏิโมกข์ว่า "สีลปริภาวิโต สมาธิ มหปฺผโล โหติมหานิสํโส, สมาธิปริภาวิตา ปญฺญา มหปฺผลา โหติ มหานิสํสา, ปญฺญาปริภาวิตํจิตฺตํ สมฺมเทว อาสเวหิ วิมุจฺจติ" ดังนี้ ผู้ยังยึดมั่นถือมั่นว่าสมบัติเป็นตัวตนชื่อว่าปุถุชนผู้พ้นจากสมมติแล้ว ชื่อว่าอริโย ผู้หมดข้าศึกภายใน แต่ท่านจัดไว้เป็นชั้น ตามปหานกิเลสถ้าถึงนิรวเสสได้ชื่อว่าพระอรหันต์ ชื่อว่าเป็นผู้พ้นจากอำนาจ พ้นจากวิสัยของพระยามาราธิราช เสวยนิรามิสสุขโดยส่วนเดียว ไม่ต้อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย อีกต่อไปขอให้โยคาพจรผู้เห็นภัยในโลกพึงนมัสการ อย่าพึงเข้าใจว่าเหลือความสามารถแห่งตนเดชกุศลก็อาจเป็นผลสำเร็จได้ ดังบรรยายมานี้แล.

ด้วยกุศลผลานิสงส์ อันจะพึงบังเกิดมี

จากหนังสืออนุสรณ์นี้

ขอจงเป็นของคุณพ่อที่เคารพยิ่งด้วยเถิด

ร.ต.ท. ชาต มัณฑนะศิริ

พิมพ์ที่ ร.พ. "อักษรสยาม"
640 ใกล้สุเหราสวนพลู
ถนนเทอดไทย บางยี่เรือ ธนบุรี
นายณรงค์ มงคลยศ
ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา 2512